

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ สถิติทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package Social Science for Window Version 9.0) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way analysis of variance) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 69.3 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 30.7 และส่วนใหญ่ กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 38.9 มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 32.5, มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 28.6 ตามลำดับในด้านสภาพของครอบครัวส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดาคิดเป็นร้อยละ 81.8 และไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัว ร้อยละ 29.9
2. ระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 53.7 โดยมีค่าเฉลี่ย 30.59 ($SD = 6.65$) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป ด้านสังคม (เพื่อน) และด้านโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านบิดา-มารดามีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูงและเมื่อจำแนกตามชั้นปีพบว่าด้านตนโดยทั่วไป ด้านสังคม (เพื่อน) และด้านโรงเรียนของชั้น ม.4, ม.5 และ ม.6 มีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลางส่วน ด้านบิดา-มารดามีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกรายชื่อและมองภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำสุดในข้อที่ถามว่า ข้าพเจ้ารู้สึกที่ตัวเองต่ำต้อยโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงสุด ได้แก่ข้อที่ถามว่าโดยปกติข้าพเจ้าสามารถดูแลตนเองได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .27 ซึ่งอยู่ในด้านตนโดยทั่วไป เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า

ด้านคน โดยทั่วไปข้อที่มีค่าเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า ข้าพเจ้ารู้สึกตัวเองต่ำต้อยโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงสุด ได้แก่ข้อที่ถามว่าโดยปกติข้าพเจ้าสามารถดูแลตนเองได้โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .27

ด้านสังคม (เพื่อน) ข้อที่มีค่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า เพื่อนๆมักล้อตามในความคิดเห็นของข้าพเจ้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .49 และข้อที่มีค่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า ใคร ๆ รู้สึกสนุกเมื่ออยู่กับข้าพเจ้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42

ด้านบิดา มารดาข้อที่มีค่าที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า พ่อแม่เข้าใจในตัวข้าพเจ้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .50 และข้อที่มีค่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า ข้าพเจ้ากับพ่อแม่มีความสุขมากในการอยู่ด้วยกันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42

ด้านโรงเรียน- การศึกษาข้อที่มีค่าที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจในการพูดหน้าชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .50 และข้อที่มีค่าที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ถามว่า ในการทำอะไรข้าพเจ้าจะทำได้เต็มความสามารถมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกัน คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมามีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเปิดเผยคิดเป็นร้อยละ 27.4 การสื่อสารแบบปกป้องคิดเป็นร้อยละ 22.6 ตามลำดับ

3. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันทำให้มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกันทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันโดยการสื่อสารในครอบครัวแบบดูคามีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.40 และรองลงมารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบปกป้องมีค่าเฉลี่ย 24.00 ซึ่งทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกัน แบบผสม แบบเปิดเผย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกัน แบบผสม แบบเปิดเผย ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่ารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบดูคยา และแบบปกป้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) ส่วนรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกัน แบบผสม แบบเปิดเผยไม่ทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน

และเมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจำแนกรายด้าน/ชั้นปีของกลุ่มวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต จังหวัดนนทบุรี

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 53.7 ระดับสูงร้อยละ 42.5 ตามลำดับ การวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเด็กวัยนี้จะเริ่มต้องการคนเข้าใจเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึก ต้องการแสดงให้พ่อแม่เห็นว่าเขาพึ่งพิงตนเองได้ และจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้นั้นคือการที่ยังต้องอาศัยเงินพ่อแม่ การไม่มีอิสรภาพในการใช้จ่ายจึงทำให้เกิดความคับข้องใจ (พรพิมล เจริญนาครินทร์, 2539) ดังเช่นคูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1981) ที่กล่าวว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเกิดจากองค์ประกอบภายในและภายนอกตัวบุคคลซึ่งองค์ประกอบภายนอกนั้นประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ทางบ้านปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองซึ่งต้องผ่านกระบวนการสื่อสาร ดังนั้นคือ การที่พ่อแม่ยอมรับเด็กทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดเกี่ยวกับความคิดความรู้สึกที่เด็กเป็นการที่พ่อแม่กำหนดขอบเขตการกระทำไว้อย่างชัดเจนและดูแลให้เด็กทำตาม และการที่พ่อแม่ให้อิสระกับเด็กในขอบเขตที่กำหนดไว้และเน้นการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ โรงเรียนและการศึกษามีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 15-18 ปีเป็นวัยที่กำลังศึกษายังไม่สามารถหารายได้ให้กับตัวเองได้จึงอาจเกิดความคับข้องใจที่ยังต้องอาศัยเงินพ่อแม่ การไม่มีอิสรภาพในการใช้จ่าย อีกทั้งยังต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงของการสอบเข้าระดับอุดมศึกษาและค่านิยมในการศึกษาต่อและความคาดหวังของบิดามารดา และกลุ่มวัยรุ่นเอง อาจทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางได้ซึ่งสอดคล้องกับผลงานสาวตรี ทยานศิลป์ (2541) ที่ทำการศึกษาปัจจัยทางด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเองพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15 – 18 ปีมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.7 ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาเนื่องจากกลุ่ม

อายุ 15-18 ปีเป็นวัยที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับความภาคภูมิใจในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยวัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีระดับความภาคภูมิใจสูงกว่าวัยรุ่นที่มีการศึกษาดำหรือไม่ได้รับการศึกษา อาจมีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองได้ เช่น สถานภาพทางสังคม ทางด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลตามแนวความคิดของกูเปอร์สมิทที่ กล่าวว่า อายุ ค่านิยมส่วนบุคคล ซึ่งแตกต่างกับวิจัยของนุชลดา โรจนประภาพร (2541) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นตอนต้นร้อยละ 50 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูงทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอายุของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันและงานวิจัยของออฟเดนฮอฟ (Opdenhoff, 1979) ได้ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า กลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่บริเวณนอกเมืองขนาดกลางและเมืองใหญ่มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่ตามชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาของไมเซนเฮลเดอร์ เจบี ที่อ้างถึงการศึกษาของกูเปอร์สมิทที่ทำการศึกษาในเด็กผิวขาวจำนวน 85 คน อายุ 10-12 ปี พบว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเองมีดังนี้

1. บิดามารดายอมรับบุตร
2. บิดามารดามีการอธิบายเหตุผลและให้การดูแลที่เหมาะสม
3. บิดามารดาเอาใจใส่และให้อิสระในขอบเขตที่เหมาะสม
4. บิดามารดามีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในทางที่ดี

เมื่อจำแนกรายด้านและชั้นปี พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทั้งแต่ละด้านและชั้นปีเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญในการสำนึกคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยอื่นและกลุ่มวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเสริมสร้างเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทำให้วัยรุ่นต้องการเสริมสร้างเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และวัยรุ่นเป็นวัยที่มีวัยใกล้เคียงกันอีกทั้งการเปลี่ยนระบบการสอบเข้าในระดับอุดมศึกษาทำให้วัยรุ่นที่ให้ความสำคัญกับการเรียนต้องปรับตัวตั้งแต่ระดับชั้น ม. 4 ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าในชั้น ม.4, ม.5 และ ม.6 ระดับความมีคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป ด้านสังคม (เพื่อน) และด้านโรงเรียนมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากนักเรียนชั้นนี้อาจจะเป็นการเริ่มเรียนในสถาบันที่ใหม่มีการเตรียมตัวที่ต้องเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาและบางครั้งครอบครัวอาจต้องย้ายที่อยู่ตามบิดาหรือมารดาส่วนทางด้านบิดามารดามีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูง ผู้วิจัยคิดว่าอาจเนื่องมาจากกลุ่มวัยรุ่นมีความต้องการที่จะปรับตัวให้เข้ากับโรงเรียนและเพื่อนใหม่และทั้งนี้ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในการสอบเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาจึงต้องมีการ

ปรับตัวและต้องการกำลังใจจากบิดามารดาอีกทั้งระดับการศึกษาของพ่อแม่อาจมีส่วนในการอบรมลูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มวัยรุ่นอยู่ในสังคมเมืองการรับรู้ข่าวสารเป็นไปได้อย่างสะดวกที่ทำให้ระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันได้เมื่อทำการวิเคราะห์รายข้อพบว่าส่วนใหญ่ด้านตนโดยทั่วไปจะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอิทธิพลจากค่านิยมในการเรียนต่อจากกลุ่มเพื่อนและความคาดหวังในเรื่องการเรียนของบิดามารดา มีการสับสนในบทบาทของตนเองและมีค่าเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าด้านอื่นทั้งนี้เนื่องจากมีความสนใจในการแสวงหาอิสระสร้างความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการให้สังคมยอมรับนับถือตน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวของวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต จังหวัดนนทบุรี

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรูปแบบการสื่อสารแบบเห็นพ้องต้องกัน (consensual) คิดเป็นร้อยละ 38.9 แบบเปิดเผย (pluralistic) คิดเป็นร้อยละ 26.3 ตามลำดับเนื่องจากการสื่อสารที่ดีของพ่อแม่ที่แสดงต่อลูกเป็นสิ่งสำคัญที่ลูกจะได้เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรูปแบบการสื่อสารแบบเห็นพ้องต้องกัน (consensual) ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการสอนพัฒนาให้เด็กมีความคิดเป็นของตัวเองและการแสดงออกแม้ความคตินั้นจะแตกต่างก็ตามแต่ยังยึดถือแบบแผนของสังคม ประเพณี เมื่อลูกย่างเข้าสู่วัยรุ่นเด็กจะอยากเป็นอิสระจากพ่อแม่ เริ่มค้นหาเอกลักษณ์ให้กับตนเองซึ่งเขาต้องการพ่อแม่ที่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หลักสำคัญในการพูดคุยกับลูกวัยรุ่นคือควรให้โอกาสลูกได้พูดคุยและใช้เหตุผลในการอบรมสั่งสอน ควรเปิด โอกาสให้ลูกกล้าพูดในสิ่งที่เขาอยากรู้หรือไม่แน่ใจแต่ลักษณะของครอบครัวไทยการให้อิสระกับเด็กยังเป็นการให้อิสระเชิงควบคุม คือ จะให้อิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง โดยผู้ใหญ่จะคอยดูอยู่ห่าง ๆ เนื่องจากในปัจจุบันจะพบว่าแนวทางการเลี้ยงดูเด็กเปลี่ยนไป เด็กได้รับโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและแสดงออกมากขึ้นและลักษณะของครอบครัวไทยสมัยใหม่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรม สมาชิกในครอบครัวจะมีอิสระมากขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะการสื่อสารในครอบครัวแบบเน้นเหตุผลแต่ก็ยังคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ในเขตจังหวัดนนทบุรีจัดได้ว่าเป็นสังคมเมือง และเป็นครอบครัวสมัยใหม่อีกทั้งบิดามารดาให้ความสำคัญในการเลี้ยงดูบุตรรวมทั้งมีสื่อต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรรวมถึง การศึกษาของบิดามารดามีมากขึ้น จากงานวิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้เช่นกัน งานวิจัยที่พบเห็นจากการศึกษาของ พัทณี เชยจรรยา และประทุมฤกษ์กลาง (2531) ที่พบว่า เขาชนในกรุงเทพฯ มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบ laissez-faire , consensual , protective และ pluralistic จำนวนเท่า ๆ กัน จากการศึกษาของ มัทนา ไวทยะ โกลล (2529) พบว่า รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวของผู้บริหารเป็นแบบ pluralistic มาก

ที่สุจริตลงมาคือ consensual , laissez – faire และ protective ตามลำดับแสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะมีที่อยู่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงแต่ระยะเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอาจมีน้อย หรือบิดามารดาอาจจะไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูบุตร การอบรมเลี้ยงดูอาจเป็นแบบไม่คงเส้นคงวาขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ใหญ่ จึงทำให้รูปแบบการสื่อสารมีจำนวนเท่า ๆ กันและการอบรมเลี้ยงดูสำหรับผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารควรที่จะสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่นอย่างมีเหตุผลเช่นแนวคิดของแมคคลอด เพรพี่ และแวกแมน ได้กล่าวว่า

1 รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแบบแผนของสังคมเป็นหลัก (socio-oriented communication)

2 รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ยึดแนวความคิดเป็นหลัก (concept-oriented communication)

ซึ่งพฤติกรรมทั้ง 2 แนวทางนี้เป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกันในทางปฏิบัติแล้วพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัว ไม่มีลักษณะเด็ดขาดไปทางใดทางหนึ่งจะมีการผสมผสานทั้ง 2 แบบ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นลักษณะการสื่อสารทั้ง 4 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 การสื่อสารในครอบครัวแบบดูดาย (laissez-fair)

แบบที่ 2 การสื่อสารในครอบครัวแบบปกป้อง (protective)

แบบที่ 3 การสื่อสารในครอบครัวแบบเปิดเผย (pluralistic)

แบบที่ 4 การสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกัน (consensual)

งานวิจัยครั้งนี้จึงมีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกันเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาทั้งสิ้น รวมทั้งเขตถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมีอิสระมากขึ้น ประกอบกับพื้นฐานการถูกเลี้ยงดูมาของพ่อแม่ที่ถูกสอนให้เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกันได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่จะพบว่า รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบปกป้อง และแบบดูดายมีค่าเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเปิดเผย แบบเห็นพ้องต้องกันและแบบผสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบดูดายพ่อแม่จะสื่อสารกับลูกน้อย เด็กมักจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าการสื่อสารประเภทนี้พ่อแม่จะไม่ให้ความสนใจลูกเนื่องจากพ่อแม่

ต้องทำงานทั้งคู่ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นส่งผลให้เป็นคนที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองไม่ดี ไม่สามารถดำรงตนได้อย่างเป็นอิสระต้องการพึ่งพิงสูง รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบปกป้องเด็กต้องแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตามความคิดเห็นของพ่อแม่ทำให้เด็กไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควรต้องทำตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดพ่อแม่พ่อแม่จะให้ความสำคัญกับการสื่อสารจะลงโทษเมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมไม่เป็นที่ต้องการของพ่อแม่ส่งผลให้เด็กเป็นคนที่กังวลใจต่อการคล้อยตามในสังคมประสบความล้มเหลวในการมีกิจกรรมกับผู้อื่นและขาดทักษะในการติดต่อสื่อสารในสังคม ซึ่งมีการศึกษาพบว่า การถูกบังคับตั้งแต่วัยเด็กจะทำให้เป็นคนที่มีลักษณะก้าวร้าวได้

(Santrock, 1996 อ้างถึงใน พลนุช พุ่มไสว, 2543) รูปแบบการสื่อสารแบบเปิดเผยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระรูปแบบการสื่อสารแบบนี้เกิดในครอบครัวสมัยใหม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะให้อิสระกับเด็กอย่างไม่มีขอบเขตจะทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว ไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่นปรับตัวลำบาก (Hurlock, 1978 อ้างถึงใน พลนุช พุ่มไสว, 2543) ส่วนรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกันจะส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เด็กสนใจแต่ต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบแบบแผนตามลำดับอำนาจความสัมพันธ์ในครอบครัวการสื่อสารแบบนี้จะส่งผลให้เด็กเป็นคนที่ยอมรับการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ (Hurlock, 1978 อ้างถึงใน พลนุช พุ่มไสว, 2543)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบการสื่อสารเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ซึ่งจะส่งผลต่อบุคลิกภาพและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็ก ส่วนรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกัน แบบผสม แบบเปิดเผย ไม่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน จึงสรุปได้ว่าครอบครัวที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริพร สิริยากุล (2534) ศึกษาทัศนคติของบุตรวัยรุ่นที่มีต่อรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว พบว่า บุตรวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ศิริพร พูลรักษ์ (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่น โดยศึกษาเด็กและวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 และอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในเขต

กรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา จำนวนทั้งหมด 1,044 คน พบว่า เด็กและวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณา พุ่มสวัสดิ์ (2538) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมี

คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษาที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดู การสร้างสัมพันธภาพต้องหรือการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กต้องผ่านกระบวนการสื่อสารทั้งสิ้น

สาเหตุที่รูปแบบการสื่อสารแบบปกป้อง และแบบดูดายมีลักษณะที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างไปจากรูปแบบการสื่อสารแบบกลุ่มอื่นทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารแบบปกป้องจะให้ความสำคัญกับระเบียบแบบแผนเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นเด็กจะถูกห้ามไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งภายในบ้าน นั่นคือ บิดามารดาอาจจะ ไม่ค่อยมีคำชมเชยหรือแสดงความรักต่อลูกไม่ว่าเป็นคำพูด สัมผัสกอดรัด แตะจะชอบตำหนิ ลงโทษ ตลอดจนใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลบรรยากาศในครอบครัวเต็มไปด้วยความกลัวมากกว่าการเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ส่วนรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเปิดเผยบิดามารดาจะให้ความสำคัญกับการสื่อสารเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นโดยไม่เน้นกฎระเบียบแบบแผน และกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รูปแบบการสื่อสารแบบเห็นพ้องต้องกันบิดามารดาจะส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เด็กสนใจแต่จะต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบหรือระดับอำนาจความสัมพันธ์ในครอบครัวรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบดูดายพ่อแม่มีการสื่อสารกับลูกน้อย ไม่เอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำเท่าที่ควรจะทำให้เด็กเมื่อมีปัญหาไม่แน่ใจพึ่งพาเสพติดได้ง่าย (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539) และรูปแบบการสื่อสารแบบผสมเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น บิดามารดาต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเด็กที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่และแบบดูดายมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงหรือต่ำได้ถ้าบิดามารดาให้การยอมรับเด็กและแสดงความรักแก่เด็กอย่างไม่มีเงื่อนไขแล้วเด็กก็จะเกิดความภาคภูมิใจในตนเองได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการสื่อสารแตกต่างกัน มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ จะเกิดประโยชน์สูงสุด หากมีการนำผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางและหลักการปฏิบัติ ส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสังคมถ้ากลุ่มวัยรุ่นเหล่านั้นมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ เช่น การติดสารเสพติด การมีพฤติกรรมก้าวร้าว ภาวะซึมเศร้า การฆ่าตัวตายเมื่อไม่ประสบความสำเร็จ การปรับตัวในสังคม เป็นต้นผลการวิจัยที่สำคัญและเด่นชัดที่สุดของการวิจัยครั้งนี้พบว่ารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่แตกต่างกันทำให้

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกันโดยผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ สมควรที่จะต้องให้ทุกฝ่ายร่วมมือกับพยาบาลครอบครัวที่รับผิดชอบเกี่ยวกับครอบครัว เช่น สมาชิกทุกคนในครอบครัว ครูในโรงเรียนเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขในเด็กที่เกิดปัญหา ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ทางด้านครอบครัว

ถ้าผลการสำรวจพบว่าเด็กส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำโดยบิดามารดาควรตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัวที่เหมาะสม และส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กให้เพิ่มมากขึ้น ได้หรือในกรณีที่เด็กมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงแล้วควรส่งเสริมให้มีอยู่ตลอด ดังนี้

1.1 บิดามารดาควรเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับบุตร

1.2 บิดามารดาควรจัดแบ่งเวลาพูดคุยกับบุตรและเปิดโอกาสให้เด็กได้บอกเล่าเหตุการณ์โดยพ่อแม่สนใจรับฟัง มีการแสดงความรักกับบุตร เช่น การให้คำชมเชย สัมผัสกอดรัด ไม่ใช้อภัยคำที่รุนแรง ตูตูก หรือสบประมาทกับเด็ก

1.3 บิดามารดาควรส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จตามที่บุตรตั้งความหวังไว้ และให้กำลังใจกับบุตรเมื่อบุตรผิดหวังโดยให้การยอมรับบุตรในสิ่งที่เกิดขึ้น

1.4 บิดามารดาควรกระตุ้นให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แม้จะแตกต่างกับพ่อแม่ก็ตามให้เกียรติลูกเหมือนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง

2. ทางด้านโรงเรียน

2.1 จัดกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองโดยการจัดกิจกรรมที่เด็กสนใจ

2.2 ครูควรให้ความสนใจและยอมรับในเด็กที่ผลการเรียนอ่อนโดยไม่ซ้ำเติม ควรให้กำลังใจกับเด็กจัดการสอนเพิ่มเติมในรายที่เรียนอ่อนไม่ควรเปรียบเทียบเด็กและให้คำชมเชยเมื่อเด็กทำสำเร็จ

2.3 ครูแนะแนวความให้คำแนะนำในการศึกษาต่อในสิ่งที่เด็กถนัดและให้คำปรึกษาในทุกเรื่อง

3. ทางด้านพยาบาลครอบครัว พยาบาลครอบครัวที่ทำงานเกี่ยวกับด้านครอบครัวและบิดามารดา ควรทำงานประสานงานกับครอบครัวและโรงเรียนของเด็ก

3.1 จัดทำสื่อเอกสารเพื่อเป็นแนวทางอธิบายให้บิดามารดาเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสม

3.2 โครงการกลุ่มสัมพันธ์โดยให้ความรู้กับบิดามารดาและบุตรเกี่ยวกับรูปแบบ

การสื่อสารที่เหมาะสมตามสถานการณ์ เช่น โครงการ โรงเรียนพ่อแม่ เป็นต้น

3.3 จัดโปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารภายในครอบครัว เพื่อนำไปใช้กับครอบครัว
ในทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในแต่ละกลุ่มกับความรู้สึที่มีคุณค่า
ในตนเองในแต่ละระดับ
2. ควรมีการศึกษาเชิงทดลองทำการศึกษาโปรแกรมการสื่อสารที่เหมาะสมในเด็กกลุ่ม
ต่าง ๆ
3. ควรศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับทางด้านการศึกษาของบิดามารดา และอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ
4. ควรทำการศึกษาถึงสัมพันธภาพในครอบครัวเปรียบเทียบกับรูปแบบการสื่อสารใน
ครอบครัว
5. ควรทำการศึกษาในกลุ่มอายุที่ต่างกัน เช่น วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนปลาย เป็นต้น